

Bryły obrotowe

Prezentacja, jak powstają bryły obrotowe. Zasób zawiera prezentację multimedialną ilustrującą tworzenie brył obrotowych i film o powstawaniu naczyń na kole garncarskim. Zasób zawiera wizualizację przestrzenną 3D powstawania brył obrotowych.

Przykłady przekrojów brył obrotowych. Prezentacja multimedialna – przekroje osiowe i poprzeczne. Animacja 3D – wizualizacja przekrojów brył obrotowych.

Ćwiczenia w rysowaniu brył obrotowych. Zadania otwarte.

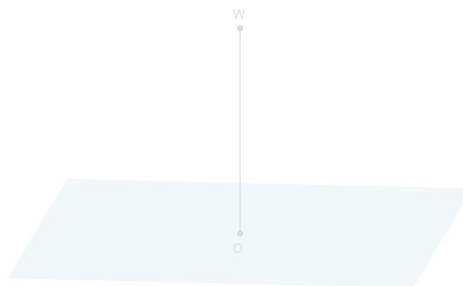
Sposób tworzenia brył obrotowych. Modele brył obrotowych. Rysowanie, rozpoznawanie elementów. Ćwiczenia, w tym również ćwiczenie interaktywne.

Bryły obrotowe

W tym materiale zawarte są informacje na temat brył obrotowych. Poznasz podstawowe definicje i przykłady brył obrotowych. Dowiesz się jak wyznaczyć przekrój osiowy i przekrój poprzeczny w tego typu bryłach.

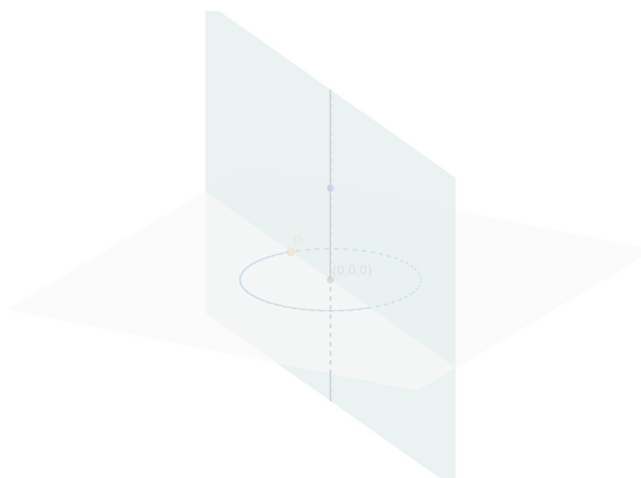
Definicja: Oś obrotu

Obracając figurę płaską dookoła prostej p , zawartej w tej samej płaszczyźnie, otrzymujemy powierzchnię, która ogranicza figurę, zwaną bryłą obrotową. Prosta p nazywamy osią obrotu. Jest ona osią symetrii bryły obrotowej.

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P118saiJ0>

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P118saiJ0>

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Przykład 1

bryła obrotowa

Film dostępny pod adresem </preview/resource/RObJFJGe1NDma>

Bryły obrotowe_4106

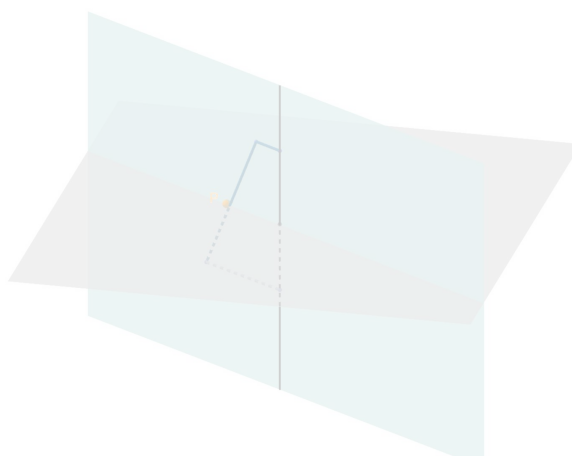
Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Animacja pokazuje w jaki sposób wyrabia się naczynia gliniane i jakie figury tworzą takie naczynia.

Przykłady brył obrotowych.

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P118saiJ0>

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Przykład 2

Przez całą noc padał deszcz i beczka na deszczówkę została napełniona w połowie. Beczka ma wysokość 1,4 m. Jej średnica w najszerszym miejscu wynosi 1 m, a w najwęższym 80 cm.

Ile litrów wody znajduje się w beczce? Przyjmij, że $\pi = \frac{22}{7}$. Skorzystaj z podanego wzoru na pojemność beczki.

Wzór na pojemność beczki:

$$V = \frac{1}{12}\pi H(2d_1^2 + d_2^2)$$

- V – pojemność,
- H – wysokość beczki,
- d_1 – średnica w najszerszym miejscu,
- d_2 – średnica w najwęższym miejscu.

Mamy podać pojemność beczki w litrach.

Jeden litr to jeden decymetr sześcienny. Zapisujemy więc wymiary beczki w decymetrach.

$$H = 1,4 \text{ m} = 14 \text{ dm}$$

$$d_1 = 1 \text{ m} = 10 \text{ dm}$$

$$d_2 = 80 \text{ cm} = 8 \text{ dm}.$$

Beczka napełniona jest w połowie, zatem obliczamy połowę jej pojemności.

$$\frac{1}{2}V = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{12}\pi H(2d_1^2 + d_2^2)$$

$$\frac{1}{2}V = \frac{1}{24} \cdot \frac{22}{7} \cdot 14(2 \cdot 10^2 + 8^2)$$

$$\frac{1}{2}V = \frac{44}{24} \cdot 264$$

$$\frac{1}{2}V = 484.$$

W beczce jest 484 l wody.

Przykład 3

Bryła G powstaje w wyniku obrotu figury F wokół prostej p .

Film dostępny pod adresem </preview/resource/ROByJb6HnwYFD>

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Animacja 3d pokazuje, że poprzez obrót prostokąta wzdłuż jego krawędzi otrzymamy walec.

Przykład 4

Zaobserwuj, jaka bryła powstaje w wyniku obrotu trójkąta prostokątnego wokół jednej z przyprostokątnych,

Film dostępny pod adresem [/preview/resource/RSzO5zNjzr4Q2](#)

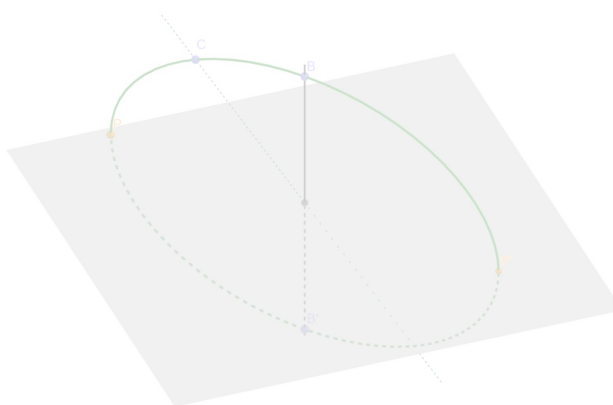
Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Animacja 3d pokazuje, że poprzez obrót trójkąta prostokątnego wzdłuż jego przyprostokątnej otrzymamy stożek.

Ciekawostka

Nasza planeta nie ma kształtu idealnej kuli. Na skutek ruchu wirowego (czyli ruchu wokół własnej osi) Ziemia uległa spłaszczeniu przy biegunach. W wyniku tego powstała bryła zwana geoidą (z greckiego: gea – Ziemia, eidos – kształt).

Bryłą najbardziej zbliżoną kształtem do Ziemi jest elipsoida obrotowa.

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P118saiJ0>

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Przekroje brył obrotowych

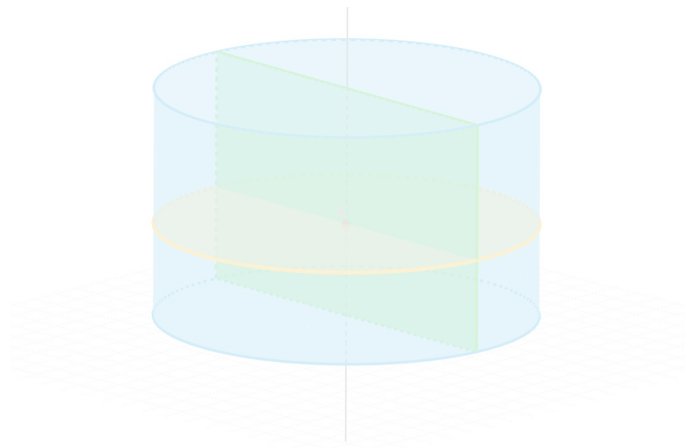
Figurę płaską, która powstanie po przecięciu bryły płaszczyzną, nazywamy przekrojem tej bryły.

Ważne!

Przekrój osiowy bryły obrotowej to część wspólna tej bryły z płaszczyzną zawierającą oś obrotu.

Przekrój poprzeczny bryły obrotowej to część wspólna tej bryły z płaszczyzną prostopadłą do osi obrotu.

Przykład 5

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P118saiJ0>

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Przykład 6

Określ, jaki kształt mają przekroje narysowanych brył. Jeśli nie wiesz, jak nazywa się dana figura, sprawdź w internecie jej nazwę.

Film dostępny pod adresem </preview/resource/RTHF5m3TyZpNt>

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Animacja 3D pokazuje baterię elektryczną. Kreślone są krawędzie – powstaje walec. Następnie przekroje skośne i poprzeczne dzielą walec na dwie bryły.

Przykład 7

Arbuz przekrojono na pół. Otrzymany przekrój jest w kształcie koła o polu $452,16 \text{ cm}^2$. Oblicz średnicę tego koła. Przyjmij $\pi = 3,14$.

Korzystamy ze wzoru na pole koła o promieniu r .

$$P = \pi r^2$$

$$452,16 = 3,14 \cdot r^2$$

$$r^2 = 144$$

$$r = \sqrt{144} = 12$$

bo

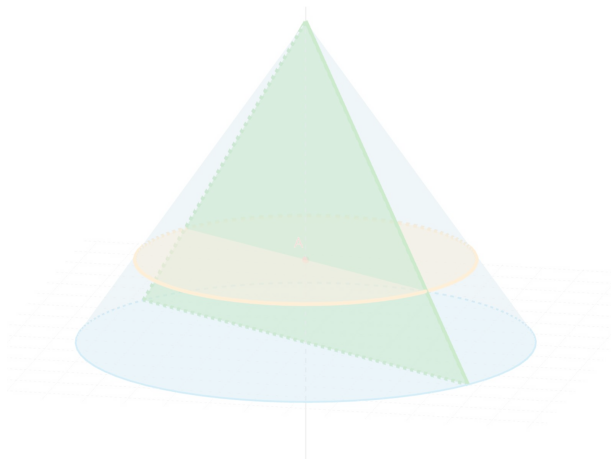
$$r > 0.$$

Obliczamy średnicę koła.

$$2 \cdot 12 \text{ cm} = 24 \text{ cm.}$$

Średnica koła, będąca przekrojem arbuza, jest równa 24 cm.

Przykład 8

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P118saiJ0>

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Narysuj bryłę, która powstanie w wyniku obrotu danej figury wokół prostej p .

1

2

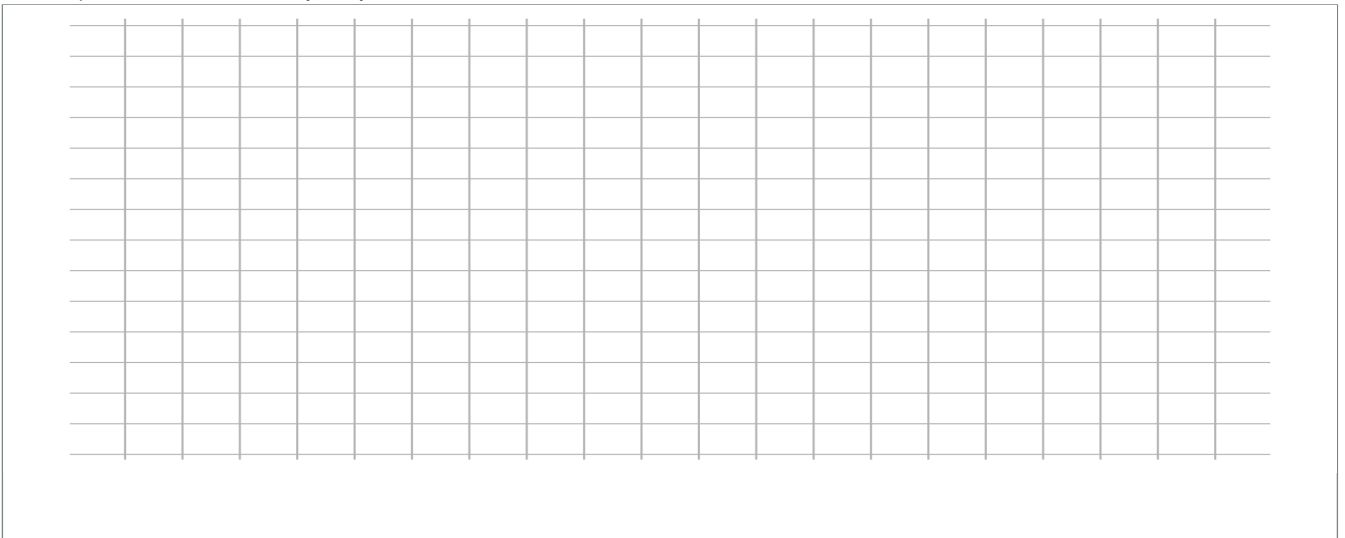
3

4

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

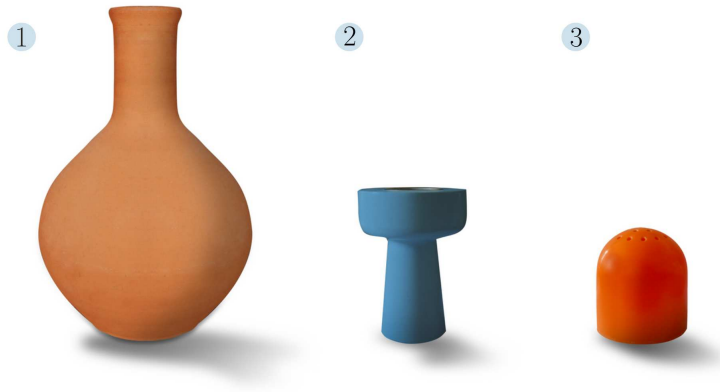
Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

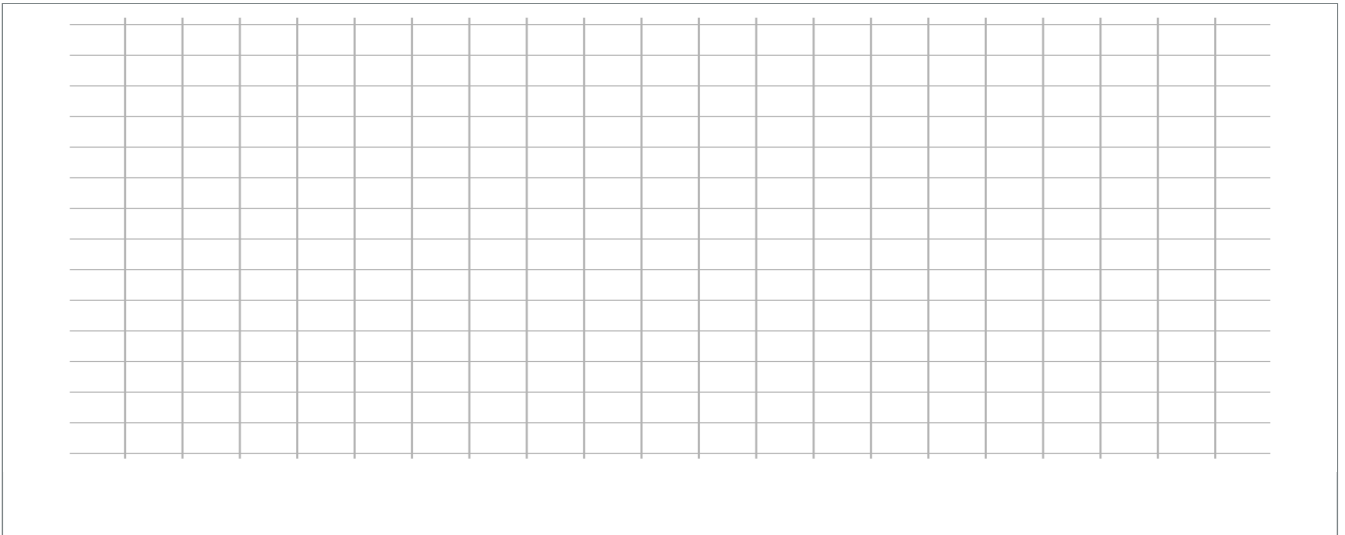

Bryła na rysunku powstała w wyniku obrotu pewnej figury płaskiej dookoła prostej.

Narysuj tę figurę i tę prostą.

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

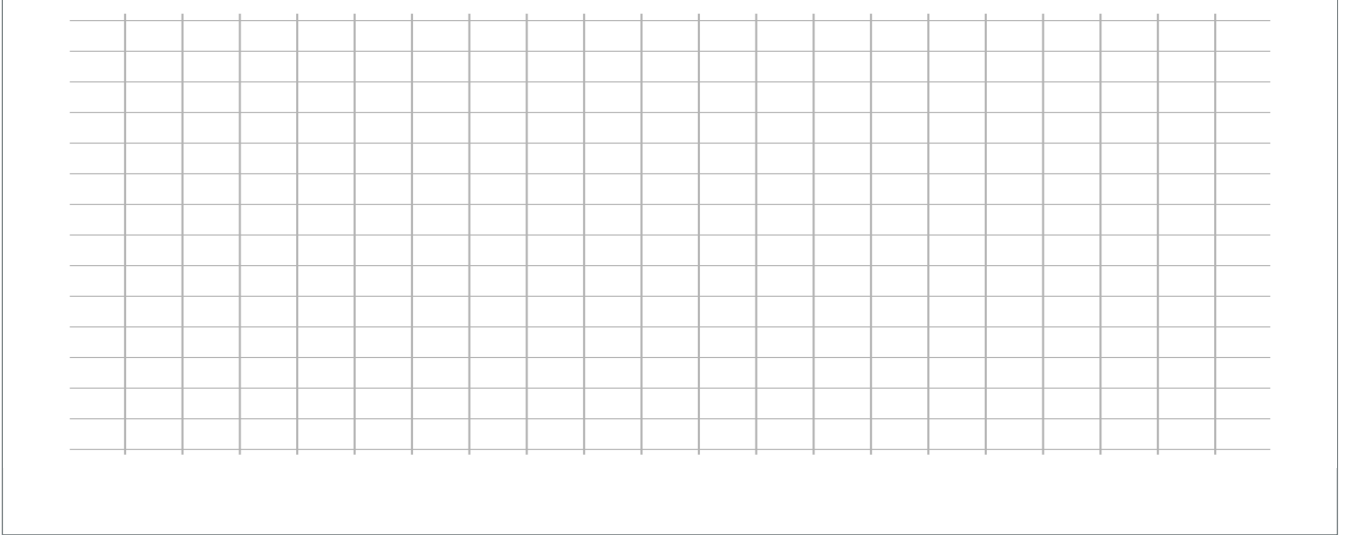

Ćwiczenie 4

Narysuj bryłę obrotową, której przekrój osiowy jest

- a. trójkątem równoramiennym.
- b. trójkątem równobocznym.

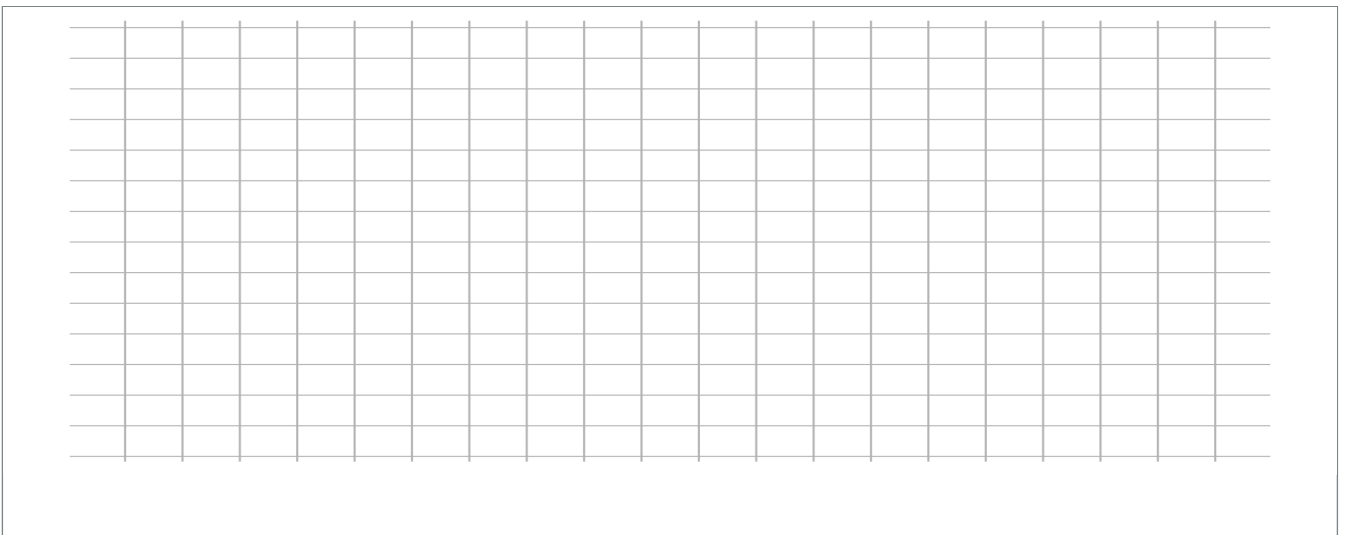
Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Narysuj bryłę obrotową, której przekrój osiowy jest

- a. prostokątem,
- b. kwadratem.

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Narysuj bryłę obrotową, której przekrój poprzeczny jest kołem.

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Bryła obrotowa powstała w wyniku obrotu prostokąta P wokół jednego z jego boków. Przekątna prostokąta P ma długość 5 i jest nachylona do jego boku pod kątem 60° . Jaką długość ma promień r podstawy tej bryły? Zaznacz poprawną odpowiedź.

$r = \frac{3}{2}$ lub $r = \frac{5\sqrt{3}}{2}$

$r = \frac{5}{2}$ lub $r = \frac{5\sqrt{3}}{2}$

$r = \frac{3}{2}$ lub $r = \frac{5\sqrt{6}}{2}$

$r = \frac{5}{2}$ lub $r = \frac{5\sqrt{6}}{2}$

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Zaznacz wszystkie zdania prawdziwe.

Sześcian jest bryłą obrotową.

Istnieje bryła obrotowa, której przekrój osiowy jest inny niż przekrój poprzeczny.

Bryła, której każdy przekrój poprzeczny jest kołem, jest bryłą obrotową.

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Uzupełnij zdania, przeciągając w luki odpowiednie słowa lub kliknij w lukę i wybierz odpowiedź z listy rozwijalnej.

- Część wspólna bryły obrotowej z płaszczyzną zawierającą oś obrotu to przekrój bryły.
- Przekrój poprzeczny bryły obrotowej to część wspólna tej bryły z płaszczyzną do osi obrotu.

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Arbuz przekrojono na pół. Pole tak otrzymanego przekroju jest w kształcie koła o polu $530,66 \text{ cm}^2$. Skóra arbuza ma grubość 2 cm . Oblicz, ile procent pola przekroju stanowi pole powierzchni miąższu arbuza. Przyjmij $\pi = 3,14$. Wynik zaokrąglaj do jednej cyfry po przecinku. Zaznacz poprawną odpowiedź.

74%

78%

72%

76%

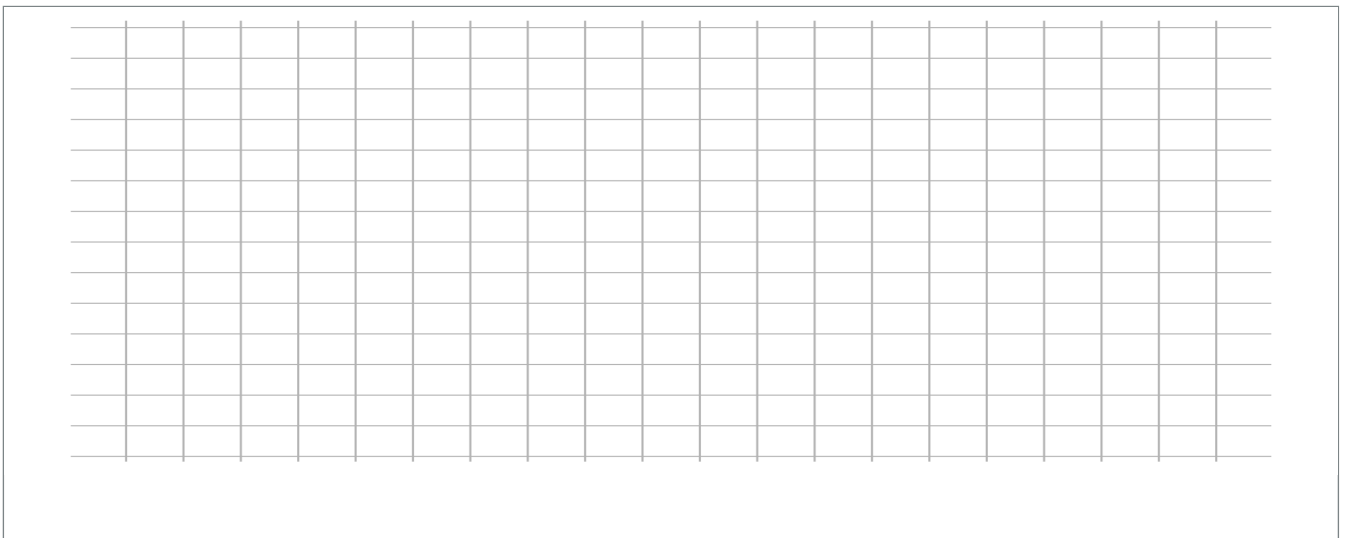
Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Narysuj bryłę obrotową powstałą w wyniku obrotu

- trapezu prostokątnego wokół krótszego ramienia,
- trapezu równoramiennego wokół dłuższej podstawy.

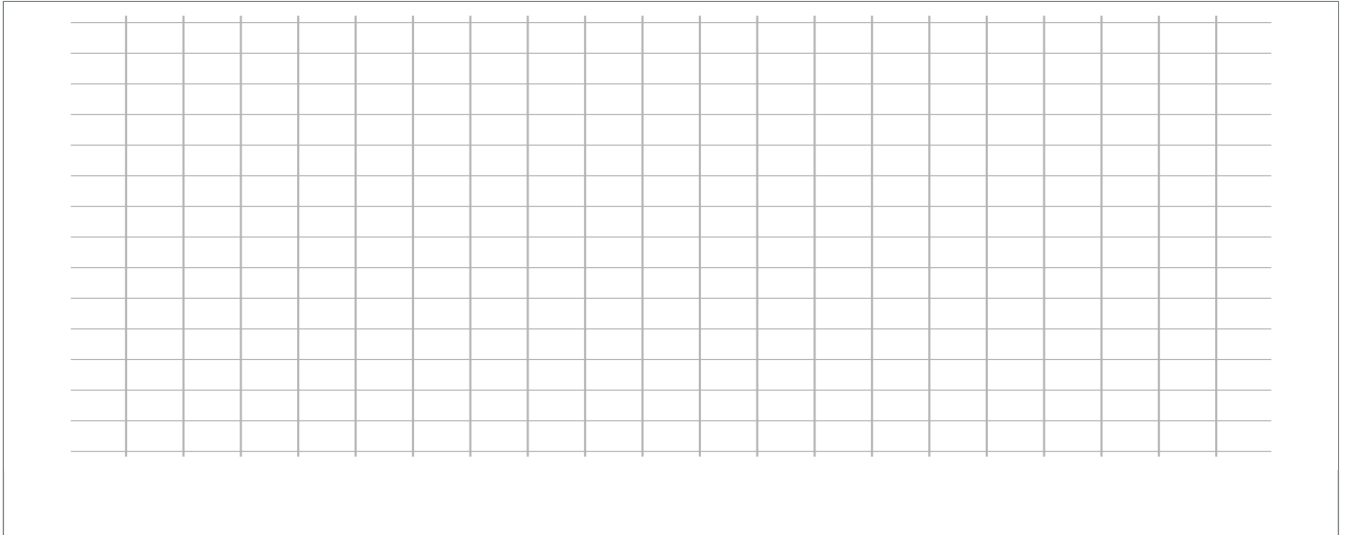
Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Narysuj bryłę, która powstała w wyniku obrotu prostokąta wokół prostej

- a. na której leży jeden z boków,
- b. równoległej do dłuższego boku, która leży poza tym bokiem,
- c. równoległej do krótszego boku, która leży poza tym bokiem.

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.